СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 62. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 16-го БЕРЕЗНЯ 1951. — No. 62. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 16, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ПРЕЗИДЕНТ ВЗИВАЄ ДО ДАЛЬШИХ ОЗБРОЄНЬ

„НАША ОБОРОННА ПРОГРАМА ВІДСТРАШИТЬ РОСІЮ ВІД АГРЕСІЇ".

Кій Вест, на Флориді, 14 березня. — През. Труман приписав Росії вину за озброєння Західних країн і заявив, що це може стати підставою до зміни тактики Совєтів і їх сателітів і так довести до злагіднення міжнародного напруження.

У відповідь на лист сен. Ралфа Е. Фландерса і 21 інших членів Конґресу, щоб президент підняв ще раз справу роззброєння світу, Труман пригадав сенаторові на мирові змагання Злучених Держав від негайної демобілізації після другої війни. Ствердивши проби в Об'єднаних Націях завести міжнародну контролю над атомовою зброєю, і їх ударемнення Совєтською Росією і інші подібні старання, президент заявив у листі:

„Велика нерівність між зброєннями Совєтського Союзу і його сателітів з одного боку і вільних країн з другого боку, є одною з основних причин оборонних союзів і оборонних програм, які складають спільно країни вільного світу. А тому, що Совєтський Союз відмовився співпрацювати при складанні кожного міжнародного пляну для правдивого роззброєння, то ми почулися приневолені подбати за нашу власну оборону.

„Для нашої краєвої забезпеки являється конечним розбудувати наші оборонні засоби так швидко і так завзято, як це тільки можливе. Ми не знаємо, які дальші аґресивні пляни можуть підготовляти вороги вільного світу. За те . . . наша оборонна програма, якщо вона буде викінчена, відстрашить від аґресії і може довести до зміни тактики Совєтського Союзу й його теперішніх сателітів, а це знову злагідить теперішнє міжнародне напруження. Оце наша велика надія. Отже наша програма озброєння має подвійну ціль: Запобігти світовому зударові, і приготовити нас самих на випадок, коли такий конфлікт буде нам накинений"

ПЛЯНУЮТЬ РЕОРГАНІЗАЦІЮ ФІНАНСОВОЇ КОРПОРАЦІЇ

Вашинґтон. — Палата репрезентантів ухвалила плян президента Трумана для реорганізації Фінансової Корпорації для Відбудови, який має на ділі усунути теперішню раду директорів, а настановити одного адміністратора. Ухвала була несподіваною навіть для прихильників адміністрації тому, що республіканці повели сильну агітацію за скасування цієї установи, замість її реформувати. Підчас голосування була тільки „конституційна більшість", приписана законом для реорганізації федеральних установ на підставі повновластей, ухвалених для президента.

ПРИЗНАЧИЛИ 13 КОРАБЛІВ „ВІКТОРІ" НА ПЛАВБУ ДО КОРЕЇ

Вашинґтон. — Федеральна Морська Адміністрація призначила дальших 13 кораблів системи „Вікторі" на плавбу з матеріялами до Кореї і обіцяла, що в кількох днях буде відновлених ще вісім.

НАЙШВИДША ВИСИЛКА ТЕЛЕГРАМ

Ню Йорк. — Підприємство „Вестерн Юніон Телеґраф Компані" виявило, що вже має способи для найшвидшого передавання вістей за всі часи. Тепер можна буде пересилати телеґрафом 3,000 слів на мінуту, замість дотеперішньої швидкости 300 слів на мінуту.

АРЕШТУВАЛИ ПРОФЕСОРА У ЗВ'ЯЗКУ З ШПИГУНСЬКИМ ПРОЦЕСОМ

Ню Йорк. —Вилйем Перл, молодий інструктор фізики в Колумбійськім університеті, попав під арешт за кривоприсягу підчас слідства над діяльністю Джуліюса Розенберґа і Мортона Собелла, які тепер сидять на лаві обвинувачених у видаванні атомових тайн Росії. Перл зізнав у слідстві під присягою, що не знає підсудних. Прокуратор найшов докази, що справа мається навпаки.

На самій розправі проти Розенберґа виступала з черги як свідок Рут Прінс Ґрінґлес, жінка кол. сержанта, приділеного до лябораторії в Лос Аламос. Вона потвердила зізнання свого чоловіка, складені в суді попереднього дня. Тепер судейська лава дістала ясну картину, як діяла шайка російських шпигів при видобуванні інформацій про атомову бомбу. Рут посвідчила, що її Давид дістав гроші від Розенберґа за тайні інформації, а вона вложила їх до банку.

ПРОМИСЛОВЦІ ПРОТИВНІ ВІДНОВІ РАДИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПЛАТЕНЬ

Вашинґтон. — Представники Краєвого Товариства Вирібників, Торговельної Палати Злучених Держав і Бизнесової Дорадчої Комісії департаменту торгівлі формально повідомили директора економічної стабілізації, Еріка Джанстона про відкинення компромісового предложення для оживлення Ради Стабілізації Платень, щоб дати їй належні права для полагоджування спорів. — Рада Стабілізації Платень була початково складена з представників трьох груп: бизнесу, праці й публіки. Коли представники праці покинули раду в січні з протестом проти обмеження підвишки робітничої платні до 10 відсотків у часі мобілізації, Джанстон пробував найти формулу для полагодження поглядів підприємців і зорганізованого юнійного робітництва. Теперішня заява представників бизнесу вказує, що вони не годяться на пропозицію, одначе не відмовляються брати участь в самій раді. — Серед змагань до полагодження спірних інтересів цих груп Джанстон потерпів ще одну невдачу, а саме не заспокоїв домагань робітників у м'ясній індустрії за підвишку платні на 11 ц на годину. Тепер може прийти до загального страйку в цім промислі.

В АМЕРИЦІ

● **Мільйон долярів шкоди,** — кажуть що навіть два — потерпів федеральний скарб внаслідок пожежі магазинів з матеріялами в Гюстон, у стейті Текса. Які це матеріяли, в телеграмах не згадано.

● **Докінчив „роботи" злодій,** коли прийшов як покупець до ювілерської фірми Шлюмберґера при 21 вулиці в Ню Йорку і забрав, під загрозою револьвера, жемчуги вартости $160,000. Перед двома тижнями він забрав у такий самий спосіб тільки $40,000 в цій самій фірмі.

● **Послання президента до Конґресу** в справі зміни мобілізаційного закону буде передане Конґресові з початком квітня. У ньому буде подана повна програма для стабілізації цін і платень.

● **Ірляндський міністер закордонних справ,** Сін МакБрайд, відвідав секретаря стейту Діна Ачесона. Зцеї розмови не оприлюднено ніякого звіту. У розмові з конґресовими провідниками міністер сказав, що поділ Ірляндії є справою, якою повинен заінтересуватися увесь демократичний світ.

● **Сенат ухвалив дальшу контролю комірного** на три місяці. Назріває думка ухвалити контролю на довший час в місяці червні.

ПОСТАЧАННЯ З ПОВІТРЯ належить до модерних метод війни в Кореї. Американські транспортові літаки скидають на парашутах амуніцію для військ в горах на північ від ріки Ган. Це розв'язує проблему транспорту по розмоклих під першим подувом весни корейських дорогах.

В Парижі Совєти прийняли одну зі західних пропозицій

Париж, 15. березня. — Під час вчорашніх нарад заступників міністрів закордонних справ чотирьох великодержав в справі підготовки порядку нарад для конференції „чотирьох великих", совєтський представник А. Ґромико погодився в цілости на одну другорядну пропозицію західних аліянтів та рівночасно змодифікував інші совєтські, обстоюючи тільки в основному совєтське домагання, щоби на конференції була обговорена справа демілітаризації Німеччини згідно з Потсдамським договоренням та справа обмеження зброєнь в світі. Західні представники мали б відповісти на совєтські пропозиції під час сьогоднішніх нарад. Вчорашня конференція належала до найбільш речевих в дотеперішніх нарадах. Її в цілости опановував совєтський представник, приймаючи одну західну пропозицію відносно проблеми об'єднання Німеччини та підписання з нею мирового договору, і рівночасно модифікуючи дещо формуловку своїх інших пропозицій відносно демілітаризації Німеччини та обмеження зброєнь і відносно провірки причини теперішнього політичного напруження в світі. Вчорашні совєтські рекомендації, хоча задержали свою основну суть, проте у формуловці вони були виразним намаганням компромісу зі західними рекомендаціями, з чого вноситься, що Совєти бажали б, щоби плянована конференція Ради Міністрів закордонних справ таки відбулася, маючи на увазі свої окремі цілі.

У СЕНАТІ ОБСТОЮЮТЬ НЕГАЙНУ ВИСИЛКУ ВІЙСЬКА В ЕВРОПУ

Вашинґтон, 14 березня. — Висилка дальших чотирьох дивізій арії до Европи, навіть, як щоб це мало коштувати $258,000,000 першого року, являється необхідною. Так заявляють об'єднані сенатські комісії закордонних справ і збройної служби з уваги на наставлення Росії, яка може виконати несподіваний напад атомовою бомбою на Европу і заатакувати Злучені Держави. Звіт згаданих комісії зладжений в обширнім письмі, доданим до резолюції, яку прийняли комісії коли одобрили висилку чотирьох дивізій наземної армії в Европу. Дискусія над цією резолюцією назначена в сенаті на четвер. Звіт рекомендує прийняти Еспанію й Юґославію, а теж і Туреччину й Грецію до Західно-Европейського Союзу проти комуністичної аґресії. Комісії заявляються теж за те, щоб екзекутива подбала за найшвидше приєднання Західної Німеччини до участи в армії під командування ген. Двайта Д. Айзенгавера.

НІМЕЦЬКІ ЧЕРВОНІ ПРОТИ ЗАХІДНОГО ПЛЯНУ ОБ'ЄДНАННЯ

Берлін, 15 березня. — Маріонетковий премієр комуністичної Східної Німеччини, Отто Ґротевогль, виступив вчора в своєму „парляменті" проти західно-німецьких пропозицій об'єднання Німеччини шляхом спільних виборів в цілій країні під наглядом Об'єднаних Націй, вважаючи, що кожні вибори, які відбулися б під іншою ніж німецькою юрисдикцією, були б „не німецькими, тільки колоніяльними виборами". Він натомість домагався плебісциту проти ремілітаризації та вибору конституційної ради з рівним заступництвом зі східної і західних зон, яка приготовила б насамперед конституцію для об'єднаної Німеччини. В своїй двогодинній промові Ґротевогль віддав найбільше уваги здогадній ремілітаризації Зах. Німеччини, яка по його думці, є в „повному ході". Ґротевогль твердить, що західні аліянти, крім 150,000 німців в поліції, змобілізували вже 456-тисячну західно-німецьку армію, яка переходить тепер інтензивний вишкіл і перевишкіл. В „доказ" західно-німецької ремілітаризації Ґротевогль наводив розбудову шляхів, аеродромів, укріплень та воєнної індустрії, яка мала б тепер продукувати вже більше зброї ніж в 1936 році. Західно-німецького канцлера д-ра Аденауера назвав Ґротевогль „одним з найбільших паліїв війни".

● **Під закидом шпигунства** в користь Совєтів заарештовано в Лондоні двох чехів, тепер натуралізованих англійських громадян.

● **Британський уряд** назначив окрему комісію, яка має розглянути та провірити розводове право.

СЕНАТ УХВАЛЮЄ ДОПУСКАТИ КОЛ. ПРИМУСОВИХ ЧЛЕНІВ КОМПАРТІЇ

Вашинґтон.—Сенат ухвалив законопроєкт для відкриття іміґрації до Злучених Держав для таких осіб, які проти своєї волі стали членами фашистівських, націстівських комуністичних або інших тоталітарних організацій. Сен. Пат МекКарран заявив, що такий закон являється необхідним тому, що департамент справедливости недобре вияснює постанову в законі про внутрішню безпеку при вирішуванні, кого треба допускати до ЗДА. Палата репрезентантів уже попереднього місяця ухвалила цей законопроєкт, одначе сенат поробив у ньому деякі поправки. З цеї причини прийде ще раз до голосування в палаті. Проєкт доручає департаментові справедливости видати окреме пояснення, як мають бути трактовані особи з тоталітарних режимів.

НОВІ МЕТОДИ КОНСЕРВАТИСТІВ ДЛЯ ПОВАЛЕННЯ ЛЕЙБУРИСТСЬКОГО УРЯДУ

Лондон, 15 березня. — Керована Винстоном Чорчилем британська консервативна опозиція застосовує тепер оригінальну методу для повалення лейбуристського уряду та приспішення загальних виборів, в яких вона сподіється перемогти: виснажує фізично лейбуристів, протягаючи в безконечність наради парляменту. Від деякого часу консервативні все знаходять якусь другорядну причину, щоби продовжувати сесії Палати Громад до пізна в ночі, а то й до рана, бажаючи заломити лейбуристів, якщо не морально, то фізично. Діло в тому, що майже всі консервативні посли живуть в околиці парляменту, тоді як лейбуристи доїжджають з віддалених районів. Тепер, не маючи навіть часу на поїздку додому, лейбуристи в більшості „перед рімуються" таки сидячи в парляменті.

СКЛИКАНО РІЧНІ НАРАДИ ПОВНОГО ЗБОРУ У.К.К.

Ню Йорк, 15. березня. — На найближчу суботу і неділю, 17- і 18-го березня, скликано до Ню Йорку річні наради повного Збору Українського Конґресового Комітету, що матиме за завдання провірити дотеперішню працю та розглянути можливості і встановити напрямні і пляни на майбутнє. Збори відбудуться в готелю Статтлер і в них візьмуть участь всі члени УКК з різних місцевостей, як теж представники поодиноких філій. На порядку нарад крім формальних справ є звіти членів Екзекутиви і Контрольної Комісії та дві доповіді — про сучасне положення в світі та про українську інформаційну службу серед американців. Підсумком нарад буде встановлення пляну праці на 1951 рік та ухвалення відповідної декларації, з вияснениям становища УКК до всіх актуальних внутрішніх і зовнішніх проблем.

СЕУЛ ЗНОВУ В АЛІЯНТСЬКИХ РУКАХ

ПІВДЕННО-КОРЕЙСЬКІ ВІЙСЬКА УВІЙШЛИ ДО СТОЛИЦІ БЕЗ БОЮ. — ВОРОЖИЙ ВІДСТУП ПРОДОВЖУЄТЬСЯ НА ЦІЛОМУ ФРОНТІ.

Токіо, 15. березня. — Війська Об'єднаних Націй вчора знову зайняли місто Сеул, древню столицю Кореї, що впродовж теперішньої війни вже четвертий раз змінила своїх господарів. Ворог здав Сеул без бою, залишаючи його перед загрозою оточення. До міста першими ввійшли вчора вранці південно-корейські патрулі та вивісили на капітолю корейський прапор. Негайно за ними вступили в місто сильні відділи американських військ, забезпечуючи свої позиції. Нігде не доходило до боїв і тільки мала кількість ворожих вояків і дезертирів попала в аліянтський полон без бою. Саме місто, найсучасніше в Кореї, у великій частині знищене попередніми атаками авіяції та артилерією. Є всі познаки, що ворог відступив зі Сеул нагло і у великому поспіху. Сеул, як столиця країни, має велике політичне значення, але мале стратегічне. При вступі до міста аліянтів вітали залишки цивільного населення, виставляючи республіканські прапори. — На інших секторах фронту аліянтський наступ продовжується, знову не натрапляючи на ворожий спротив. Проте ворог теж під час втечі понесить великі втрати. Вчора тільки в сухопутніх діях було вбитих 1,350 ворожих вояків. На центральному фронті аліянтські війська обійшли і „невтралізували" місто Гонґчон, в околиці якого була головна база ворожого спротиву. Перетявши всі шляхи відвороту, аліянти практично ізолювали цей ворожий частіон. За зізнаннями китайських полонених, аліянти натрапили там на один з найбільших ворожих складів зброї, що вистачила б на повний виряд для щонайменше одного полку. Тільки на крайньо східному секторі фронту здовж східного побережжя ворог пробував ставити деякий опір, переходячи в поодиноких місцях навіть до протинаступу, що звичайно кінчався тільки його власними втратами. Далеко за фронтовими лініями аліянтська фльота бомбардувала ворожі об'єкти, тоді як авіяція зі свого боку виконала всіх поверх 1,000 налетів, засипаючи бомбами ворожі воєнні об'єкти в запіллі та беручи активну участь в переслідуванні відступаючого ворога на фронті.

АМЕРИКАНСЬКІ ВТРАТИ В КОРЕЇ — 54,649

Вашинґтон, 15. березня. — Департамент оборони повідомив, що американські втрати в Кореї впродовж минулого тижня збільшилися на дальших 2,201 вояків і в цілости від початку війни виносять тепер 54,649. В цьому є 8,101 вбитих в акції, 36,108 поранених в акції, і 10,440 пропавших, — отже переважно полонених. Втрати минулого тижня були найбільші від половини січня. Найбільші тижневі втрати американців в теперішній війні були після комуністичного наступу в серпні. Проте, аліянтські втрати є тільки дуже незначні, як порівнювати їх з втратами цілих армій, що їх завдано ворогові.

4 АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ МАЛИ ЗГИНУТИ ВІД НАЛЕТУ

Гонґ Конґ, 15. березня. — Комуно-китайська радіовисильня з Пейпінґу повідомила, що під час одного налету аліянтської авіяції на одну з північно-корейських місцевостей там згинуло теж 4 полонених американських вояків, а 15 інших було поранених. В повідомленні сказано, що інші полонені написали до своїх рідних і знайомих в Злучених Державах поверх 100 листів, переповідаючи випадок.

МАО ХВОРИЙ

Таіпеї, Формоза, 15. березня. Національно-китайське міністерство оборони повідомило, — що комуно-китайський „Сталін", Мао Це-тунґ є важко хворий та перебуває під постійною лікарською опікою в Пейпінґу.

2,066 ЯПОНЦІВ ЩЕ У В'ЯЗНИЦЯХ

Токіо, 15, березня. — Японська Репатріяційна Рада повідомила, що у в'язницях в Японії і закордоном перебуває ще 2.066 японських воєнних злочинців.

ЕСПАНСЬКИЙ УРЯД КАРАЄ РОБІТНИКІВ ЗА СТРАЙК

Барсельона, Еспанія, 15 березня. Еспанський уряд наказав працедавцям зменшити заробітні платні всім тим робітникам в цьому портовому місті, які в понеділок і вівторок брали участь в першому успішному за час режиму ген. Франка „генеральному страйку", протестуючи проти підвишки цін і малої заробітної платні. Під час страйку дійшло до заворушень, внаслідок яких три особі були вбиті і багато поранених. Рівночасно уряд наказав звільнити з праці тих робітників, що під час демонстрацій були заарештовані. Працедавці, які не виконали б доручення, самі будуть покарані. Після двох тижнів заворушень, які почалися формально з протесту проти підвишки оплати за міський транспорт, а фактично були протестом проти високих коштів прожитку і малих платень, Барсельона вже майже цілком вернулася до нормального життя, хоча тепер, у зв'язку з новим розпорядком уряду щодо санкцій проти робітників, заповідається можливість нових заворушень.

БРИТАНІЯ ОСТЕРІГАЄ ІРАН ПЕРЕД НАЦІОНАЛІЗАЦІЄЮ НАФТИ

Лондон, 15 березня. Британськкий уряд переслав урядові Ірану дипломатичну ноту, остерігаючи його перед плянованим відкликанням британських нафтових концесій та націоналізацією нафтової промисловости в країні. Англо-Іранська Нафтова Компанія, що має концесії, є власником найбільшої рафінерії нафти в світі в місті Абадан. 53% акцій цього підприємства є власністю британського уряду. На випадок війни, ця рафінерія була б головним доставцем газоліни для аліянтських збройних сил на Близькому Сході. Представник уряду, повідомляючи в парляменті про заходи для збереження нафтових концесій в Ірані, рівночасно заявив, що нафтова компанія запропонувала іранському урядові поділ прибутків з підприємства по половині між компанією і урядом Ірану.

В СВІТІ

● **Великі воєнні вправи** совєтської армії в Східній Німеччині мають відбутися в перших двох тижнях квітня. В маневрах мало б взяти участь около 10 дивізій — повідомляють з аліянтських військових кол.

● **Америка винайміла на постійне кладовище** в Люксембурґу, де похований ген. Паттон та 6,000 американських героїв, що полягли в другій світовій війні.

● **Стентон Ґріффіс,** американський амбасадор в Мадриді, відвідав вчора ген. Франка в його приватній резиденції та відбув з ним довшу розмову на тему важливих актуальних справ, в яких заінтересовані обі країни.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$6.50	Six months	$6.50
На три місяці	$3.50	Three months	$3.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ГИСС ПОКАРАНИЙ

Бувший високий урядовець департаменту стейту, Алджер Гисс, піде на п'ять років до в'язниці за кривоприсягу. Верховний Суд Злучених Держав відмовився розглянути попередні присуди і якщо не буде ще інших намагань, дозволених карною процедурою, щоб виконання присуду відложити, чи змінити, Гисс буде таки покараний. Коли ж сам закон карає, тоді американський звичай вже не каже „мститися" на підсуднім, але вдоволяється наложеною на нього карою. Проте, випадок з Гиссом вийнятковий, бо тут йдеться не тільки про покарання одної особи за якийсь протизаконний вчинок, але про справу далеко важнішу, яка відноситься до кремлівської інфільтрації найважніших урядових установ при допомозі американців, в обороні яких виступають публично навіть дуже високо поставлені особи, а навіть і судді Верховного Суду Злучених Держав.

Відомо, що як часописи розписались про зв'язки Гисса з комуністами та крадіж тайних документів і видачу їх совєтським агентам — і все це на підставі урядового слідства — чистоту характеру Гисса взяли в оборону навіть секретар стейту, Дін Ачесон, та пані Елеонора Рузвелт. Теж президент Труман повторив тоді свою саркастичну заввагу про „червоного оселедця". В додатку трапився ще й нечуваний досі випадок, як на суді два судді Найвищого Суду Злучених Держав, Франкфуртер і Рід зголосились добровільно свідчити про порядність Гисса.

Це є ті речі, на які теж і сьогодні звертають увагу. Ніхто не думає, щоб Ачесон, пані Рузвелт, чи президент Труман, хотіли свідомо прикривати злочинця, що зраджував Злучені Держави в користь Сталіна. Не зрозуміле тут тільки те, чому вони якраз Гиссові так сліпо довіряли, а не вірили Конгресовій Комісії, яка досліджувала чергове шпигунство у Вашингтоні. Це виглядало б на рятування престижу департаменту стейту, бо власне з ним був зв'язаний Гисс, що був дорадником президента Рузвелта на міжнародній конференції в Ялті, репрезентантом Злучених Держав в 1945 році на Конференції в Сан Франсиско, де створено Організацію Об'єднаних Націй, а вкінці ще й президентом Карнегійської Фундації для Міжнародного Миру. Коли молодий Гисс — поминаючи його спосібності — міг в так скорому часі зробити таку велику політичну карієру і займати такі високі й відповідальні становища, то видно, що за ним мусіла бути якась сильна і впливова рука, яка цьому пособляла. Тою „сильною рукою" не були, на нашу думку, ті впливові особи, що брали Гисса (чи ще далі беруть!) в оборону в найліпшій вірі, але хтось поза ними, що про Гисса дбав, бо він йому був потрібний.

Теж не багато вияснення в цій справі дає стаття Елмера Дейвиса в журналі Гарпера, в якій він представляє Гисса як „малого урядовця" без впливу, бо й сам Дейвис, як колишній голова Офісу Воєнних Інформацій, має на собі не один совєтофільський гріх. Він свою обороною ще тільки притемнює цю справу, що заставило Артура Блисс Лейна відповісти на це в „Вашингтон Таймс Геральд" і виказувати, яку велику ролю відгравав Гисс в департаменті стейту та на різних міжнародних конференціях.

Як бачимо, Гисс, хоч і засуджений та скоро опиниться в тюрмі, його справа ще далеко не вияснена. Це тому, бо вона тісно зв'язана з цілою про-російською орієнтацією у Вашингтоні, яка особливо процвітала в тому самому часі, коли Гисс розвивав там свою шпигунську діяльність.

Винищування китайського народу

За звідомленням агенції „Ассошиейтед Пресс" з Формози, китайський націоналістичний уряд звернувся до Об'єднаних Націй з зазивом засудити й покарати китайський комуністичний уряд за масове вбивство, якого він допускається на цілому китайському народові на його власній землі. Націоналісти твердять, що це „небувала катастрофа цілої китайської нації і трагедія для цілого людства".

Зазив висланий через китайську делегацію від Контрольної Ради націоналістів, яка становить верховну слідчу установу націоналістичного міністра каже, що комуністи вимордували 1,000,000 осіб, а на смерть призначили 25,000,000 осіб, щоб забезпечити заздалегідь від збройного опору підчас майбутньої третьої світової війни.

Контрольна Рада розцінює обвинувачення, кажучи, що китайський комуністичний уряд, за спонукою Кремля, плянує винищення 150,000,000 китайців на те, щоб зредукувати 450-мільйонове населення до такого числа, щоб його можна опанувати. Газети з Тайпеї, на Формозі, передбачують, що треба буде винищити цілих 200,000,000 населення, щоб зломити в країні духа опору проти диктатури.

Вістки з табору китайських націоналістів мають свою основу в урядових комуністичних оповістках. Комуністичний уряд Мао Це-Тунга самий розголосив, що в Китаю переводиться чистка серед комуністів, а перед тим появлялися докори на адресу комуністичних урядовців, що вони занадто енергійно взялися до реформ і це викликало невдоволення серед широких мас, головно серед хліборобів. Націоналістичний міністер оборони повідомляє, що комуністи переводять з незвичайною суворістю поділ ґрунтів в околиці Сватов, що лежить напроти острова Формози. Тисячі родин, які живи в розмірно незалежнім економічнім стані, мусять тепер покидати свої доми і мандрувати світами в пошукуванні за новим житлом. Незалежна китайська преса твердить, що в цій околиці переводять „ліквідацію" людей цілими тисячами.

Інша телеграма агенції Ассошиейтед Прес, а саме з Гонг Конґу твердить, що Ші-Лiянг (жінка), яка займає пост міністерства справедливости, видала наказ комуністичним судам, щоб вони не виявляли ніякого милосердя навіть супроти таких, яких можна тільки підозрівати в спротиві до комуністичного режиму. Вона каже, що суди занадто лагідно поступають з противниками червоного уряду та що треба позбутися таких сентиментів і стинати голови запідозреним.

Для облегчення такого завдання вона видала обіжник з поясненням к о м у н істичного збірника законів, у якому передбачені кари за „злочини" проти держави. Подробиці дістала вже британська колонія в Гонг Конг, положена саме на краю комуністичного Китаю. З цих подробиць пізнати ясно, до чого вона змагає, бо ж пояснює суддям, що суд може видати наказ розстріляти арештованого за самий намір, а чи був намір у підсудного, про це рішає суд. До того вона додає: „Там, де зроблено помилку в минулому, треба щераз провірити справу... і наложити новий, поправлений, присуд згідно з новими інструкціями".

Це ніщо інше, як накладання другого присуду тим самим судом, отже щось незрозуміле в історії культурного судівництва.

Для успокоєння суддів вона ще твердить, що комуністичні суди часом самі допускалися провин тим, що звільняли вязнів, бо вони належали „до середньо-заможних селян", або що „не було доволі закидів". Бували й такі випадки, каже Шіг, що суд звільняв арештованого тому, що він „замолодий" або „застарий" і т. п. Це, каже Шіг, мусить бути застановлене. Комуністичні судді не сміють дати себе баламутити признанням підсудних до вини чи поясненнями помилки. За таку поведінку „не можна нагороджувати" арештованих. Засада мусить панувати така: „Наперед вимір кари, а потім „перевиховання", де це можливе.

Оці вісти потверджують давніші повідомлення, що між Сталіном і Мао Це-Тунгом дійшло до порозуміння щодо винищення яких сто мільйонів китайського населення, щоб таким чином завести диктатуру над рештою китайців.

Микола Чубатий.

Білі росіяни та Кремль

У своїй останній книжці „America's 2-nd Crusade", відомий американський журналіст Вилієм Генрі Чемберлин називає американських російсько-совєтських попутчиків з часів минулої війни „тоталітарними лібералами". Під тою назвою він розуміє душевно нескоординованих американців, що на словах були лібералами, а на ділі попирали комуністичну владу, найбрутальнішу з усіх влад, які знає історія людства. Саме ці тоталітарні ліберали були найбільшим нещастям Америки. Вони завели країну в той клопіт, в якім вона нині находиться. Та хоч Америка нині вже позбулася тоталітарних лібералів, але придбала нову, таксамо небезпечну категорію лібералів, які є проросійськими імперіялістами та так само, як і попередні ліберали, голосять на словах визвольні кличі, а на ділі є прихильниками поневолення, бо російської неподільної імперії, тюрми народів, яку хотіли б доконче зберегти. На словах визвольні кличі, а на му та демократії, на ділах вони такі реакціонери як їх предки — Валуєві. „Тоталітарних лібералів" створили комуністичні аґенти, що роками працювали над здеморалізуванням „прогресивної" американської інтелігенції. Знов лібералів, як проросійських і м п е ріялістів створили в Америці білі росіяни. Немає сумніву, що вони є противниками комунізму, але одночасно є вони більшими російськими шовіністами та імперіялістами ніж антикомуністами.

Ідеологія того типу антикомуністів найкраще виложена в новій книжці Давида Даліна, російського еміґранта, під заголовком „The New Soviet Empire". Автор хоче доказати, що нова совєтська імперія це щось нове, це твір Сталіна, одначе ідеологія, яку автор на кожному місце проявляє, стає незбитим доказом, що нова совєтська імперія нічим не різниться від тамтої старої царської російської імперії, ані теж від тої, яку Давид Далін хотів би видіти по упадку Сталіна.

У цій книжці Далін намагається доказати, що всьому завинив Сталін; російський народ тут неповинний. Та якби цей грузин на московськім престолі був навіть архангелом, то чи можливо було б йому поневолити третю частину людства самому, без ніякої допомоги російського народу?

Річ природна, що для нас найцікавіші ті місця в книжці, в яких Далін обговорює національне питання совєтської імперії. Застановившися над тим, що він у цій справі написав, прийдемо до переконання, що Далін — антибольшевик не добачує в національній політиці Сталіна не то ніякого поломання д е м о к р а т и ч н и х принципів але вважає, що це все, що зробив Сталін, повинно лишитися, отже теж з депортаціями мільйонів українців на Сибір та з населюванням України москвичами.

У своїм російськім шовінізмі Далін йде ще навіть дальше Сталіна, бо ж Сталін бодай формально вважає українців, білорусів та інші народи за окремі нації, натомість Далін називає їх національними меншинами одної многонаціональної російської держави.

З утасною радістю (бо ніде в книжці автор того не осудив), він підкреслює, що число українців на Україні за часів совєтської влади на 10 відсотків зменшилося. Він стверджує, що маси українців є вивезені на Сибір, але ця справа народовбивства його, демократа, не дуже зворушує. З книжки мається враження, що він навіть вдоволений, що тим способом Росія стає щораз більше многонаціональною, мішаною державою.

Поняття самоозначення народів для Д. Даліна не існує. Тому Б е р е с т е й ський Мир, яким Україна усамостійнилася від Росії, це для нього тільки німецька справа, а не воля українського народу.

Насилання москалів, інженерів, техніків та робітників в Донбас на Україну, що тепер в цілі зрусифікування України Сталін систематично переводить, є для Даліна навіть доказом прихильности російського народу до України, так само, як Сталін вважає це „допомогою старшого брата". Мовляв, росіяни осідають побіч українців та живуть в найкращій приязні!

Далін так само не вважає кривдою для українців, що Сталін мільйонами виселює їх на Сибір, вимішуючи так населення совєтської імперії. Він навіть з того факту насилля хотів би викути для себе політичний капітал, стверджуючи з вдоволенням, „що нині важко найти в Росії територію, де населення мовно та расово було б одноціле".

Нині — пише Далін — ведеться в Америці агітація за розчленуванням Росії. Він проти цього рішучо виступає та перестерігає Америку перед такою акцією. В середущій Европі, каже Далін, виростає наново німецька сила, який треба протиставити силу одної Росії, бо на випадок розчленування Росії повстала б політична порожня. Відокремлення України, Білорусі, кавказьких народів та туркестанського простору від Росії економічно ослабило б Росію. Тоді настала б „балканізація" Росії і на тім скористала б тільки Німеччина.

Що ж Далін в такім випадку пропонує? Отже дораджує погодитися на відокремлення балтійських держав, хитро рахуючись з тим, що Вашинґтон ще ці країни признає за самостійні держави, бо з власного переконання, то й цього не пропонував би. Таку згоду Далін може ще дати теж і тому, бо добре знає, що вона фікційна. Без розбиття Росії неможливо самостійній Естонії знов стати близьким сусідом Лєнінграду!

Далін є проти визволення туркестанських народів: узбеків, казахів, даджиків та кіргізів. Чому? Бо для них Росія є „заходом та носієм цивілізації". Для них вистачить автономія в федеративній Росії.

„Великою проблемою", пише Давид Далін, є справа України та в дещо меншим ступені кавказьких народів". Хоч ці держави проголосили самостійність в 1918 року, та хоч їх навіть визнали деякі великодержави, то це нічо не значить, бож тепер так давніше „росіяни та різні національні меншини жили разом майже без непорозумінь, що виринали б на тлі расових, національних та релігійних меншин... В Україні спеціяльно расові відносини поміж росіянами та українцями були виразно приязні". Ці приязні відносини були та тривають дальше.

Хто 1918 року творив тих кілька самостійних держав, автора не обходить.

Право самовизначення народів, право кожного народу бути паном на власній землі та використовуваем його дібр, це все для Давида Даліна, коли мова про підбиті Росією народи — не існує.

А все таки він знає, що нині демократичний світ приняв засаду визволення навіть кольоніяльних народів, які ніколи своїх держав не мали. Це Далін знає, але має на це готову відповідь п о л ь с ь к о г о шляхтича з часів попанщизняних в Галичині: „То цо інне-го". Україна як окрема національна одиниця в комплексі структури (?) Росії — пише він — не може бути порівнювана з Польщею, Індо-Китаєм, Альжиром, Індією та іншими бувшими кольоніями, нині вже визволеними. Існує цілий світ різниць, говорить Давид Далін, поміж широко розкиненою національною структурою Росії та Великою Британією. Дальше, каже він, ці тамтих відділяють океани, а тут того немає.

Ми теж скажемо, що існує основна різниця поміж Англією і Росією, але суть її не в тому, про що говорить Далін. Ця глибока різниця — в культурі, в відношенні до людської свободи, до демократії.

Та книжка Давида Даліна має не тільки моменти болючі та трагічні, коли вона заводить українсько-російські відносини у зовсім сліпу вулицю, в якій не лишається нічо друге, як тільки різня двох сусідніх народів. В книжці Даліна є також місця веселі. До таких зараховуємо його порівнання Росії, країни насилля та реакції, зі Швайцарією, себто з взірцевою країною свободи та демократії в Европі. Росії не треба ділити, бо вона стане по упадку червоної влади Швайцарією східньої Европи, пише Далін. Це вже таки — коміка.

При кінці ще одне: Як глядить Далін на вихід з московської загрози? Отже він виключає війну проти Росії й дораджує ждати, поки совєтська влада сама не впаде. Він надіється, чи може тільки старається втовкмачити американцям, що так станеться. Дозволимо сумніватися, чи Далін вірить в таку можливість. Йому йде одначе тільки про одно: Оставити цю закалу світу, російську імперію в спокою, бо добре знає, що вона мусить розлетітися при першім світовім катаклізмі, та що ці приязні українці, білорусини, кавказці та туркестанці негайно проженуть зайдів, що в ролі кольонізаторів налізли на їх країни, назад на Московщину. Того саме Далін, як російський імперіяліст, боїться й тому радить Америці лишити Кремль в спокою, отже десятками літ зброїтися, винищувати свою економію для одного блага — для втримання тюрми народів одної неділимої Росії.

Українці, поляки, білорусини та другі сусіди Росії знають так добре Сталіна, Молотова, Єжова та других чекістів, плід цивілізації російської імперії, як знають Валуєва, Муравйова Вєшателя, Петра І: та ще дальших їх попередників до Івана Грізного. Тому їх це не дивує. Зате може нас дивувати те, що таке університетське видавництво як Єйльського університету могло згодитися друкувати таку реакційну агітку. Нас дивує, що американський ліберал, у критиці тої антидемократичної та антиліберальної книжки, ще й нині не видить в Росії інших народів, і то таких, які борються проти Москви за волю, а добачує тільки один російський народ. Це вже трагедія не тільки для них народів, але теж для Америки, що дає впливати на себе того роду людям.

Іван Смолій.

БЛУДНИЙ СИН

(Оповідання).

1)

Осінній гураґан, налетівши з моря, люто наляг на місто, ніби змагаючи зрівняти стрійні квартири височенних бльоків і хмародерів з довколишніми заливами й протоками. А як війнув вітер проймаючим холодом у вибиту шибку сірої надбережної камяниці, тоді забутий всіми нюйорський бродяга, Майк Дзюбина, прокинувся знову на мить з важкого передсмертного марення.

Він довго глядів у прозорий квадратик, поки помітив, що це вікно його нужденної квартири. Порвані, кошлаті хмари за вікном мчали з хижістю гураґану над прищуленим містом, перевалювалися незліченними полчищами хвостатих потвор, кошмарних велетнів у скаженому бігу, летючих смоків. Шпилі хмародерів рвали ці полчища, розділювали, і під їхньою навалою ніби вгиналися, ніби хиталися як височенні корабельні машти, розгойдані бурею. Люто, з несамовитим голосінням і виттям, набігали щораз нові орди, і все летіло вже без оперття, без стриму, ще хвилина, і захопить і його з собою.

Дзюбина заплющив очі, ніби втікаючи з цього лячного, незрозумілого вже для нього світу. Він лежав довго, непорушно в глибокій темноті. А коли вона нараз стала сіріти, проріджуватися, він здивувався щиро, бо хоч очі в нього були заплющені, хоч повіки лежали на них важко як оливо, він ніби прозрівав, він став бачити нараз знову якийсь дивний інший світ. Видива напливали самі, ним не прошені, не кликані картини, події, люди. Все давно погасле життя вставало в ярких красках, в тисячне живіших від цьогосвітніх...

∴

Ось налився той довний світ зеленю. Зелено, зелено. Ніби море. Ні, не море — зелена ярина на полях. Як піна понеліс на ній бліде, ніжне, ще не налите сонцем колосся, розгортаються первинно свіжі лататі пера. А вітер оживляє все легким доторком. А он серед цього зеленого моря темніє купина дерев. Одинока, більш нічого. Між віттям видно верх соломяної стріхи. Голубою, несплямленою тканню напнулося над цим зеленим морем небо, і тільки в далині, де зливається воно з яринами, видно рубець задвірянського лісу. Така виша, неймовірна, врочиста. Картина тремтить наче привид, що розплинеться зараз. Ще мить і щось станеться.

І справді схвильоване море нараз тверднє від залізного гулу, що наче грім приближається. Наростаючий стукіт десятків залізних коліс пронизує тишу, побідно вівікає паротяг аж до країв натягненої голубої ткані.

Звідси, з загубленої між пшеницями стежини, видно Михайлові тільки чопець димаря, що пливе по зеленому морі поза їх садибою і свавільно снує пасмо чорно-сизого диму. Все далі він, ген, вже тільки дим видніє над нивами.

Гіркий клапоть долетів аж до хлопця, захопив віддих як отруя, і свіжа хвиля повітря сполоскала все. Але він не зважає на те, він стоїть як заворожений, ще заслуханий у гуркіт десятків коліс. Довго чекати, щоб почути його знову. Аж завтра. Все життя тепер так укладається від одного проїзду до другого. Це з того часу, як повели через рівнину залізний шлях. Як рука невідомого інженера начеркнула рівну лінію від Стежниці, минаючи багатолюдні Зашківці, просто до Задвіря, щоб ніби зблизитися аж до самітньої садиби старого Дзюбини, знівечити врочисту тишу рівнини і мирне життя семї.

Батько. Кремезний та похилий. Він рідко вдома. Нічого робити тут. Клапоть землі перед хатою і все. Ходив на заробітки. Все робив, що попало, бочки, граблі стругав, коші плів. Печі мурував по селах. А як стали будувати колію, пішов туди на роботу. Ішов що ранку. Крадькома вибігав туди й Михайло, поки було близько їх хати. Наче велетенським ножем розрізано живе, зелене тіло рівнини. Сотні людей рили рови, метушились з тачками на насипах, клали дубові шпали рядочком-рядочком а на них дві лінії з заліза.

Так через усю рівнину, ген, за Задвіря. Видовжувався шлях, десь у світи. Батько відїздив туди на цілі дні, тижні, рідко навідуючись додому. А потім вернувся, щоб більше не виходити. Шлях будувати скінчено. Роботи більше нема.

...То саме батько сидить біля столу і числить гроші. Оттак велика, зчорніла рука складає незграбно на купку розмальовані паперці, що в них якась така дивна сила скрита, якій клоняться всі, коли тільки торкнуть паперця рукою.

— Так. Ну, було би на два гектари — каже батько, помовчавши.

Мати порається біля печі, відійшла до мисника, вибірає ложки і чомусь не озивається, хоч батько жде, хоч батько дивиться на неї. І тиша така велика, гнітуча в хаті. Довго вибірає мати ложки, бо багато їх. Вони кругом стола, подалі від батька. Він, Михайло, потім Ілько, Василь, Гриць. І Марійка, і Ксеня, і найменша Галя, що ось викарабкалася з постелі на стіл і човгає по ньому в короткій сорочечці, простягає дрібну ручку до купини магічних паперців під великою батьківською правицею.

— Тять-тять — маленька ручка щипає ріжки банкнотів, а батько закриває їх щільніше порепаними пальцями, боронить і все дивиться на матір.

— Я ходив вчора знову до дідича, просив. І Мошкові обіцяв бариш...

— І не ходи! — каже мати. Однаково не продасть! Нікому не продасть! Грошей не витрачай на могоричі.

— Не витрачай! — ох, який гнівний, неласкавий голос батька. — Не купимо зараз, то незадовго нічого не лишиться. О, ті все з'їдять! — батьківський зір прошиває його, Михайла, потім перебігає по дитячих личках, рука мне люто чудодійні паперці, відсовує малу ручку. Батько підвівся, гнівно грюкнув дверми, вийшов, он, на подвірі став, роздивився і за ворота...

У хаті глухо, так тяжко, аж діти мовчать, хоч нічого не розуміють. Тільки він, Михайло, розуміє вже все. Йому ж шістнадцятий. Землю батько купити хоче. Заробив гроші, три роки як віл з ранку до ночі гарував на тій колії, і землю купити хоче. У них тільки кілька загонів. Одна корова. Все хліба не стає, все купувати мусять на весну. А дітей скільки, а ротів скільки. Землі треба. Але ті чудодійні паперці, на диво, тут безсильні. Все за них отримаєш, а землі ні. Перед хатою вузенькі нивки зашків'ян. Такі вже вузенькі, що перескочити можна. Ні пяді вже не продасть ніхто, як свого пальця не вріже. Один пяниця був було колись, той Дзюбині продав, тут і хату поставив батько.

А позаду хати двірське: Таке широке, що не зочиш. Якби різочку, та долучити до їхнього — то й сліду не було б на панському. Але дідич не хоче. Ну, не хоче й кінець, хоч як батько просить, вже кілька тижнів побивається. Паперців пан має доволі. Земля дорожча. І ніхто нічого не порадить тут. Ніхто на світі. Так страшно, гнітучо важко від цього.

∴

— ...Михайле! Михайле!

Хтось кликав його. Може мати від печі. Холодно стало на душі, бо він оглянувся, а матері не було ніде, щезло видиво, щезли брати й сестри, діти, що ось щойно цупким колом окружали його, найстаршого між ними. Була тільки темнота страшна, бездонна... Він змагав проглянути її, і тоді вона рвалася на клапті, проріджувалася, сіріла, розсипалася в рожеві, багряні кружева. А голос не вмовкав. Хтось кликав його вперто по імені, все настирливіше. Розгублений зір спрямовувався розпучливо за голосом, поки плетиво вогняних кругів не розсипалось.

(Продовження буде).

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА В ОГНІ

Останні години в редакції щоденника „Нова Свобода" в Хусті, 15-16. III. 1939

В світлі сильних електричних лямп в друкарні „Нової Свободи" стояли складачі перед машинами та складали до друку вістки про останні події в Карпатській Україні, що вже вела боротьбу за свою Самостійність — боротьбу на життя і смерть. Змучений від безперервної праці коректор нервово курив папіроса та перечитував ще мокрі відбитки часопису із звітами про засідання Сойму та проголошення самостійности Карпатської України. Я стояв біля редакційного стола і слухав звіт курієра із прикордонного фронту, де вже від кількох годин вівся нерівний бій між наїздниками — регулярною мадярською армією — та пограничними відділами Карпатських Січовиків. Враз із мадярською армією брали участь в бою мадярські партизанські відділи, спеціяльно вишколені ще на весні 1938 року в Кечкемет та Кішкунгалаш, під назвою „Сабатчапаток", себто „Вільні відділи". Командирами цих відділів були усе активні офіцери, а їм до помочі стояли мадяри із Закарпаття, що вже ранше втекли із ЧСР. Ще вчора розігралася збройна суперечка із чеським військом, що на приказ ген. Прхали кинулося на карпатських січовиків, щоб їх розброїти. Мадярони, русофіли та агенти різних ворожих груп, всі вони організували менші збройні відділи та на власну руку старалися перешкоджати у творенні нової держави. Це вже не перший раз „ранений брат" пробував зірвати свої довголітні кайдани, викликуючи цим спротив наших відвічних ворогів.

Відчинилися двері друкарні, а в них появився редактор Ю. Т., спеціяльний звітодавець із засідання сойму, а за ним ред. И. Б. В телерафічному стилю звітували вони про події. Їхні очі блищали радістю, що Всемогучий дарував пригнобленому народові волю. „Не знищив ворог українців за Карпатами протягом тисячі літ, не знищить їх і тепер, та прийде скоро час, коли цей клаптик української землі буде в Соборній Українській Державі" — сказав один із репрезентантів народу на засіданні сойму. Батько народу, президент о. Д-р А. Волошин проголосив вчора, що „Карпатська Україна хоче в мирі жити із сусідами, але зі зброєю виступить проти кожнього, хто задумав би сягнути по її свободу. „Радіо із Будапешту подавало вістку на різних мовах, що „бажання" Гітлера є, щоб Карпатська Україна була знову прилучена до Мадярщини.

Мене дуже неприємно вразило, що цю вістку подавав в українській мові мій шкільний товариш із інтернату оо. Василіян в Ужгороді Д-р. А. І., що із особистих міркувань перейшов на службу до ворога. Таких зрадників мали ми кількох.

Якраз надійшов курієр та звітує, що мадяри із Вишкова над Тисою зорганізували партизанські відділи під командою С. Ш., сина священника із Б. Я знав особисто С. Ш.; він народився на Буковині, скінчив гімназію Піярів в Сиґоті та був вихований в мадярському дусі.

В селі Іза, що було знане із русофільських настроїв, створилися теж партизани, що із зброєю в руках виступали проти січовиків. За це Іза дістала від мадярського уряду назву „Вітезфалва", себто „Село героїв". Німецькі колонії в Брустурі на Німецькій Мокрі зорганізувалися теж і тримали „братерську" лінію із мадярами. Те саме робили німецькі кольоністи в Хусті. Румунська меншина в Апшах ставилася із резервою до нас та старалася заховати назовні невтральність, а внутрі підлягала мадярській пропаґанді та обіцянкам мадярського посла із Севлюша, Кароля Гоккія.

Я вийшов на вулицю, щоб побачити реакцію різноманітної публіки на події. В останніх місяцях містечко Хуст стало головним центром Карпатської України і число мешканців збільшилося понад 30,000. Хуст став модерним Вавилоном, не лише мовним але і політичним. На вулицях товпа людей порозумівалася на різних мовах, кольпортуючи різні вістки. Мадяри тріюмфували, оповідаючи „геройство" Д-ра Будая із Хусту. Русофіли знова демонстративно запустили собі борідки та шепотом вели свою агітацію. Чехи нервово пакували свої речі та старались дістатися до авта чеських військових відділів, що їхали в напрямі Румунії.

Українське населення — багатотисячна товпа людей — стояло перед будинком, де відбувалося засідання сойму. В різних строях своїх околиць стояли тут діти зелених Карпат, гуцули із Ясіня — Рахова, бойки із Волового та Березного, прибули вчора, як тільки довідалися про бій між чехами та січовиками, та щоби бути свідками святочної хвилини проголошення самостійности Карпатської України. Всі вони із повним довір'ям та пошаною слухали вістей, що час від часу подавалися людям до відома. У декого блистіли в очах сльози радости. Ніхто із них не сумував в тій хвилині, ніхто не думав в тих критичних годинах про небезпеку, що грозила у формі мадярської армії всім українцям Срібної Землі.

На вулицях січовики виконували поліційну службу. По братерськи стиснув я руку стрункого чорнобривого юнака із Делятина, що прийшов до нас із галицьких Карпат. Таких було кілька сот із різних повітів Галичини та Буковини. Вчора ще кількох їх лежало разом зі мною в стрілецькій лінії проти чехів, а сьогодні деякі із них лежали в лічниці в Кривій біля Хусту. Сьогодні чеський персонал цієї лічниці, запакувавши дорогі інструменти в скрині, виїхав під охороною чеської жандармерії до Румунії, залишаючи ранених січовиків і хворих під охороною „добрих людей". Про це звітувала мені чешка-сестра.

На поліції довідався я, що знова зловлено декілька польських агентів, котрі, добре володіючи українською мовою, видавали себе за українців та крім агітаторської праці провадили різні саботажні акції. На їхнє конто можна приписати пошкодження телефонічної лінії Тересва-Дубове, та підмінування мостів на шляху Хуст-Волове, щоб перервати автобусову комунікацію.

Жидівське населення ставилося прихильно до мадярів. Сіоністи старалися виїхати до Румунії, а звідтам дістатися дальше до Палестини. На вулицях стрінув я колегу — жида, співпрацівника пресової агенції, що враз і з офіцером чехословацького розвідчого відділу „Схід", та із урядником чехословацької пресової агенції (ЧТК) збирався втікати до Румунії. На моє запитання про ситуацію в ЧСР, не міг я дістати докладної відповіді від розвідчого офіцера, бо він втратив контакт із централею, а знав лише те, що чехословацька армія скапітулювала без бою, „Золоту Прагу" обсадили німці, а лише декільком визначнішим особам вдалося втікти за кордон.

Години летіли мов хвилини, а події розносилися шаленим темпом. Директор „Терра-фільму" із Брна, (українець родом із Галичини) що накрутив короткий фільм про красу природи на Гуцульщині, стиснув мою руку на прощання. Його колега, директор „Дніпро-фільму" із ЗДА, працював якраз в залі сойму.

Кілька разів заходив я до друкарні, щоб поговорити із колегами про останні події та послухати радієвих відомостей. Пізно вночі стрінув я пок. Федора Ревая, директора „Нової Свободи", котрий повідомив мене про останні події та про рішення нашого Уряду, який відкинув ультимат мадярів із домаганням негайної капітуляції. Наш Уряд рішив піти на еміґрацію та продовжувати боротьбу за визволення Срібної Землі.

Пішли ми разом до нашого Батька — Президента Карпатської України, щоб попрощатися із ним. Коротке це було прощання, але дуже сумне. Усі ми мали сльози в очах. Так само плакали люди на вулицях, плакала ціла Карпатська Україна.

Згуртовані на вулицях чоловіки подались до головного коша Карпатської Січі, щоб дістати там зброю. На жаль її там не було. Бачив я на власні очі, як українські юнаки розброювали чеські відділи, що їхали автами. Пізніше чехи вже добровільно передавали зброю ворогам, мадярам, мешканцям Карпатської України, хоч знали добре, що вони вжиють її проти українського населення. В ранніх годинах 16 березня місто було переповнене втікачами із прикордонних місцевостей. Мадяри, мадярони та русофіли нападали із кривок на українців. Німецькі кольоністи носили біля німецької нацистської відзнаки мадярський прапор. Біля 10-ої години зібралося декілька сот осіб на двірці в Хусті, звідки від'їхав останній поїзд в напрямі: Тячів — румунський кордон. Цей поїзд був обстрілюваний мадярськими партизанами між Вишковом над Тисою та Буштином. Після обідної пори почались вуличні бої в місті. Малі відділи українців боролися із переважаючими частинами мадярських партизанів, що складалися із місцевих мадярів, німців, мадяронів та русофілів.

∴

В друкарні „Нова Свобода" стояли без руху машини. Тажким кроком ходив директор часопису по залі, а його мозольна рука стиснулася в кулак. Потряс він декілька разів сивою головою, бо не хотілося йому вірити, що молода держава, яка повстала декілька годин тому, мусить станути до бою, щоб боронити ту, від довгих століть, так гаряче очікувану волю. Мовчки стиснули ми один одному руки. Непотрібні були ніякі слова. Ми оба, сини зелених Карпат, знали, що прийшов час, коли Рідна Земля потребує своїх синів. Від того моменту зупинила свою працю редакція щоденника „Нова Свобода", я перестав бути її редактором, а став вояком Карпатської України, що продовжував боротьбу, розпочату пером, із зброєю в руках.

Орест Черняк

ВІСТІ З УКРАЇНИ

Нотатки з совєтської преси)

АҐРОМІСТО КОЛО КУЛИКОВА

На території колгоспу ім. Сталіна, Куликівського району, починається будівництво першого в західних областях колгоспного аґроміста. Геодезисти свої роботи вже закінчили, група архітекторів підготувала плян. Для будівельних бриґад, які будуть працювати на будові, у Львові відбуваються півторамісячні курси. Група колгоспників з околиць Куликова виїхала до Черкаського району, щоб навчитися будувати аґроміста у себе.

ЯНИЧАРСЬКИЙ ЮВІЛЕЙ

Дня 27. 1. П. Г. Тичина відзначав 60-річчя з дня народження та 40-річчя літературної діяльности. Комуністична партія та совєтська адміністрація надали ювілеєві характеру „всесоюзного торжества". Верховний совєт СССР „за видатні заслуги в галузі художньої літератури" окремим указом нагородив Тичину орденом Леніна; уряди СССР, УССР, загальносовєтська та „нацменські" спілки письменників і і. установи надіслали Тичині привітання; інформаційні нотатки на вірші присвяти Тичині надрукували московські, київські і інші газети, Канівський виборчий округ висунув його кандидатом в депутати до верховного совєта УССР; в колонній залі української філярмонії в Києві відбувся ювілейний вечір з участю самого Тичини та його соратників Рильського, Бажана, Корнійчука, Сосюри, Воронька, Малишка, Яновського і і. Тичину звеличали як „поета-трибуна, поета-громадянина, народнього поета, як нашого Тичину", особливо підкреслюючи його пов'язаність з Пушкіним та іншими російськими поетами.

Особистість і творчість Тичини коротко і влучно схарактеризував М. Рильського у кінцевому відступі своєї ювілейної статті:

„Партія веде! — сказав Павло Григорович у своєму програмовому вірші року 1933 (коли в Україні шалів організований партією голод, — ред.). В в 1944 р. з-під пера Тичини заблищали такі слова: Сталін! Сталін! — це сила і змога. Сталін! Сталін! — це правда і любов. — Цими словами поета я й хочу закінчити коротке слово про нього, про Павла Тичину..."

(У. Думка)

РОЗШУКИ

Пошукую свою сестру МАРІЮ ПЕТРИК, замужня, виїхала до U.S.A. 1909 р. зі села Вліх, повіт Зборів. Прошу зголоситися на адресу:
PETRO PETRYK
Juan de Garay 1743,
Buenos Aires, Argentina.

СТЕФАНІЯ ПОГОРІЛКА, замужня Рожій, пошукує своїх рідних та знайомих зі села Чижів, повіт Золочів, прошу голоситися на адресу:
STEFANIA ROZIJ
R 1.
Stillwater, Okla.

Марія Либа з дому Кішко, пошукує свого шваґра АНДРУХА ВАРИНИЦЮ зі села Шкло, пов. Яворів; має перебувати в Німеччині або Англії. Хто про него знає, або він сам, прошу зголоситися: Марія Либа, 707 Alabama St., St. Joseph 46, Mo.
Прошу всі заграничні газети о передрук.

Пошукує ЧЕХОВИЧ ДМИТРО син Бенедикта і Зофії, своїх рідних: Чеховича Івана і Климентія син. Якима з Залоєць Старих, пов. Зборів, Галичина. Про інформації писати до
WASYL PALUCH
81 Hamilton Avenue, Passaic, N. J.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

СЕЙНТ ПОЛ-МІННЕАПОЛІС,
На потреби УНРади

Товариство сприяння Українській Національній Раді, що недавно створилося в Ст. Пол-Міннеаполіс в суботу 24 лютого у залі „Маргарет Барри Гоуз" в місті Міннеаполіс влаштувало свій перший вечір-концерт, чистий дохід з якого призначений на потреби Української Національної Ради.

На вечорі було виголошено чотири короткі доповіді-інформації на теми: „Значення Українського Державного Центру" — Григорій Сложинський; „Чи може діяти ефективно УНРада не маючи достатньої матеріяльної бази?" — Михайло Шкварченко; „Товариство Сприяння УНРаді, та його завдання" — Антін Семенюк; „Поштові марки Української Національної Ради і їх значення" — Дмитро Соловій.

Всі доповідачі коротенько але ґрунтовно, спираючись на історичні дані та важливі події в українському житті, дали переконливі аргументи та цікаві інформації про УНРаду та її Виконний Орган.

Після доповідей хор церкви св. Юрія Переможця під керівництвом інж. Данила Петрівського виконав три українські народні пісні: „Ой зійду я на могилу" — гармонізація Лисенка; „Котилася зоря з неба" — гармонізація Лисенка та „Дощик".

Далі слідували деклямації „Наша славна Україна" — А. Шиян, „Як не будемо йти разом" та „Хай наші вчинки божевільні" — Т. Шиян, „Мазепа" — М. Кононенка продеклямувала пані О. Колісниченко.

Молода співачка, учениця проф. О. Мартиненка, пані Любов Перчишин виконала соло — „Веснівка" — Матюка, та „Гандзя" — Бонковського.

Молодий співак, з добре поставленим тенором, учень школи проф. О. Мартиненка, Олександер Сагуленко виконав соло „Дивлюся я на небо" та „Арію Вакули з опери Черевички". Акомпаніювала п. Перчишиній та О. Сагуленку, п. Любов Мартиненко.

На закінчення хор під керівництвом Д. Петрівського виконав три українські народні пісні: „Туман яром" — Лисенка, „Чом чом не приймов" — Лисенка та „Ой піду я до до млина".

І. Г.

НЮ ЙОРК, Н. Й.
На Український Вільний Університет

Ректорат Українського Вільного Університету в Мюнхені складає сердечну подяку за пожертви, зложені в Ню Йорку на руки д-ра Романа Голіята на цілі УВУ. Зложили по $5: др. Р. Осінчук, др. Я. Макарушка, дир. С. Спринський, С. Ковбаснюк, В. Кобринський, мгр. Я. Щербанюк, М. Турецький; по $4: І. Вуйків, інж. Осадца, мгр. К. Лещук, др Вишиваний; по $3: М. Фурда, І. Головка, В. Роговський, Ф. Кальницька, В. Бакалець, Я. Пастушенко, М. Кучма; по $2,50: др. П. Дармограй; по $2: др. Р. Голіят, Б. Антонишин, М. Меуш, М. Данилик, М. Чопик, М. Грицковян, М. Надбережний, М. Левадівський, Г. Лучанко, П. Ковалюк, О. Войтків, С. Титла, М. Ригайло, М. Биньовський, М. Грицковян, М. Сидор, Я. Гуменюк, Р. Ковалів, мгр. Стеткевич, І. Угрин, К. Маслій, В. Вербовський, Р. Серафим, Є. Давидчак, Б. Богдан, В. Луців, О. Крамарчук, Є. Голюка, др. А. Сумик, др. Р. Сухий, інж. Я. Бойдуник, др. Б. Цюцора, З. Салій, др. В. Ленцик, З. Машталір, інж. В. Магур, І. Тащук, інж. О. Баран, др. М. Борецький, інж. Б. Паславський, І. Кафор, В. Клапіщак, І. Драбик, о. А. Кучма, В. Омельченко, Т. Мамус, Е. Карась, В. Клачко, Я. Кутинський, К. Блацька, М. Петрівський, Є. Гречило, М. Матійчук, В. Семанюк, мгр. М. Кобрин, Я. Клим, М. Кубарич, Підлужний; по $1: Шевчук, Сирота, Моклявський, Декайло, Кліщ, Луцьків, Килк, Лесяк, Ділай, Дуда, Базарко, Вітюк, Кобаса, Журавецький, Кузик, Драбик, Бойчук, Руденський, Пополита, Федорович, Іванів, Сиротинський, Яремчук, Г. Задуханий, І. Гірняк, Кушнір, Ковальський, Чернитків, Купчинський, Ференцевич, Гречний, К. М., Повлюк, Сітницька, Сіяк, др. Клюфас, др. Богданський, др. Прокоп, др. Пизюр, Галько, Юзенів, Іван Тащук, інж. Сливоцький, др. Оришкевич, Вербовський, Грицак, Б. Ковалів, Данилюк, Завкевський, Вахута, Кучма, Романишин, Савчук, Онушканич, Карпевич, Чопик, Стефан, Карась, Слойка, Яремко, Мох, Котлярчук, Зиблякевич, Данилишин, Стахів, Ковалівський, Маслій, др. Гук, Назарук, Серна, Яворський, Кіндрат, Карпінський, Шевчук, Хорват, Керницький, Кікта, мгр. Мотиль.

СВЯТКУВАННЯ ПАМ'ЯТИ ШЕВЧЕНКА НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — У неділю 11 березня в залі Літературно-Мистецького Клюбу при Другій Евеню відбулося в год. 12 вполудне річне прилюдне зібрання Наукового Товариства ім. Шевченка з нагоди 90 роковин Патрона Товариства при численній співучасти членів і публіки, яка виповнила залю по береги. Обширне звідомлення з діяльности в 1951 р. склав голова проф. д-р Микола Чубатий, після чого професор д-р Володимир Січинський прочитав цінну лекцію на тему: „Шевченкові знання граверських технік і перспективи".

Після покінчення цього зібрання відбулася в цій самій залі стараннями Української Вільної Академії Наук Шевченківська Конференція з такими лекціями: проф. Л. Чикаленко: „Кілька змін у світогляді Шевченка"; проф. Д. Горняткевич: „Петербурзька Академія Мистецтв у добі студій Шевченка"; проф. В. Порський: „Одна з польських леґенд про Шевченка". Конференцію проводив проф. М. Вєтухів, який подав до відома, що стараннями ВУАН появилася брошура з відбиткою рукописів Шевченка „До Основ'яненка" і „Гамалія".

ЗАКІНЧЕНО ВЕЧІРНІ КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА В МАНІТОБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Виннипеґ. — З кінцем лютого 1951 закінчено в ак. сесії 1950-51 українські лекції в „Вечірньому Інституті" Манітобського Університету в Вінніпеґу.

Лекції української мови, що їх провадив проф. Яр. Рудницький, мали 35 слухачів, лекції української літератури, що їх читав проф. Л. Білецький, покінчило 22 слухачі. Разом слухачів українознавства в Вечірньому Інституті було 57.

Слухачів російських курсів у цьому Інституті було в ак. р. 1950-51 — 35, так що славістика Інституту мала разом 92 слухачів.

Як минулого року, так і в 1951 українська мова буде введена в Університетській Літній Школі, що триватиме від початку липня до половини серпня. Курси української мови будуть кредитовані як нормальні денні курси в Університеті, що ще тривають до кінця квітня 1951. За інформаціями в справі Літньої Школи 1951 треба звертатися до: The Registrar of the University of Manitoba, Winnipeg, Canada.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ОЛИФАНТ, ПА. — Бр. св. Кирила й Методія, від. 86, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 18 березня, по Службі Божій, де звичайно. Проситься довгуючих членів прийти на збори, і вирівняти свої вкладки. — Уряд від. 86.

ВЕСТ ІСТОН, ПА. — Тов. ім. Богдана Хмельницького повідомляє своїх членів, що квартальні збори відбудуться в неділю, 18 березня, в год. 2-гій пополудні в церковній галі. Проситься всіх членів прибути на ці збори, бо будуть важні справи до полагодження. Також проситься всіх членів приєднувати нових членів до нашого відділу. Пригадуємо членам, що згідно з ухвалою річних зборів, по закінченні квартальних зборів, буде мала забава. —За уряд: С. Колодруб, секр.

CLEVELAND, O.—St. Mary's Lodge 112 will hold its regular monthly meeting on Sunday, March 18, 1951, after 3rd Mass at St. Peter & Paul Church Hall. Remember to bring your friends to join the U.N.A. — E. Laluk, Pres.; H. Prociw, Treas.; R. Kupchik, Fin. Sec'y; M. Fedak, Rec. Sec'y.

САВТПОРТ, КОНН. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 84, повідомляє всіх членів і членкинь, що звичайний місячний мітінґ відбудеться в неділю, 18 березня, точно в год. 4-тій пополудні, в галі У. Н. Дому, 279 Кінґс Гайвей Вест. Є багато справ до полагодження, а тому проситься всіх прийти і поплатити місячні вкладки, щоб опісля не було непорозуміння, коли секретар буде змушений поступити згідно зі статутом У. Н. Союзу. — Уряд.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 17. березня, точно в год. 8. вечорі. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 6:30 пополуд. Повідомляємо членів, що до уряду на 1951 рік обрано: Д. Мацишин, предс.; І. Жмутин, заст.; В. Галан, секр.; М. Пасічник, заст.; Н. Мелько, кас.; С. Міляш, І. Пелех і М. Гуменюк, контрольори. Прохано усіх членів привести на наступні збори усіх кандидатів в члени. — Уряд.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 18. березня, в год. 2. попол., в парафіяльній галі, 235 Карбон вул. Уряд просить членів явитися на збори, бо є важні справи до полагодження, а довгуючих просить вирівняти свої довги. — А. Данилюк.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Повідомляється всіх членів і членкинь Бр. св. Йосафата, від. 217, що місячні збори відбудуться в неділю, 18. березня, в 2-гій год. пополудні, в парафіяльній галі, 305 Hudson Ave. Проситься всіх прийти на збори і заплатити свій розмет, бо по хатах розмету не будемо збирати; на це нема фізичної змоги. Проситься теж вирівняти свої довги та придержуватися постанов братського статуту, який ми самі ухвалили і прийняли. — За уряд: В. Колданський, предс.; А. Іванів, фін. секр.; І. Бойчук, кас.; Р. Пристай, рек. секр.

CHICAGO, ILL. — Monthly meeting of Birth of Holy Virgin Society, branch 259, will be on Sunday, March 18, 1951 at the Church Hall, 4952 So. Pauline St., at 2:00 P. M.—Trusiak, Rec. Sec'y.

Вступайте в члени У. Н. Союзу

ОСНОВУЮЧИЙ ЗАГАЛЬНИЙ ЗБІР ТОВАРИСТВА
„ПЛАСТ-ПРИЯТ"
відбудеться
В НЕДІЛЮ, ДНЯ 18-го БЕРЕЗНЯ 1951 Р.
в год. 3-ій попол. в Пластовій Домівці, 101 Еве. А, Ню Йорк, 1. поверх.
Батьків пластунів, Приятелів Пласту і всіх Громадян, що дороге їм майбутнє української молоді, щиро запрошує
Старшина Пластової Станиці.

Ділимося з друзями і знакомими сумною вісткою, що наш друг і співмешканець
ІВАН ПРОКОПЧАК,
згинув трагічною смертю підчас праці дня 6. березня 1951 р.
Покійний родився 25. липня, 1924 р., в селі Розтайни, пов. Ясло, Західна Україна.
Прибув до Америки з укр. табору в Етлінґен, Німеччина 25. травня 1950 р., і замешкав у Филаделфії.
Похорон відбувся дня 10. березня 1951 р., з української католицької Катедри при Н. Френклин вулиці, на укр. Католицький цвинтар Факсчейс.
Вічна Йому память.
Друзі.
Д. і М. МИКИТА
та В. ІСМАТИНСЬКИЙ.
Хто знавби про долю його родини, або близьких з його родини, прошу ласкаво повідомити на адресу.
M. MYKYTA, 962 N. Randolph St., Phila 23, Penna. U.S.A.

Ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що дня 11. березня, ц. р., по короткій та важкій недузі помер у Шікаґо
Мґр. Права СТЕПАН РИХЛИНСЬКИЙ
б. Суддя Повітового суду в Самборі Зах. Україна, проживши 41 літ.
Покійний народився у Новосілках Гостинних пов. Рудки Зах. Україна. Гімназію покінчив у Львові — Укр. Акад. Гімназія. Право студіював у Львівському Університеті, а судову аплікантуру в окружному суді в Самборі.
У часі першої большевицької окупації Західньої України 1939-1941 р. Покійний був примушений ввесь час жити потайки у Львові. У 1942 р. Покійний працює суддією в Повітовому Суді у Самборі, а вже небаром іменований заступником Прокуратора Тернопільського Суду.
Покійний був знаний українському громадянству як людина хрустального характеру, ревний та щирий патріот і громадський діяч. Працював у багатьох українських організаціях і культурно-освітніх товариствах у місті Самборі. Як юрист, мимо молодого віку, запопадливою працею добував собі признання, а зокрема строго справедливий. Від 1944 р. перебував з ріднею в Австрії — Тироль, працюючи звичайним робітником. До ЗДА прибув весною 1949 р., спершу на Фльориду, а опісля переїхав до Шікаґо.
Полишив Покійний у невимовному смутку Дружину Іванну та малолітню донечку Христину. Був членом У.Н.С.
Дорогий Друже! Хай оця свободолюбна земля заступить Тобі рідну, українську, яку Ти примушений був покинути, а яку Ти так гаряче любив, за нею заздро тужив і до неї Ти твердо вірив повернутися.
ДРУЗІ І ПРИЯТЕЛІ
розкинені по всьому світі. —

ТАРЗАН, ч. 2251. Нема відповіди.

„Чи маємо битися?" — запитався Тарзан. — „Вони нас повбивають" — відповів Тар-Гаш. „То йди вперед, а я піду за тобою" — сказав Тарзан.

„Зближіться!" — загарчав Тар-Гаш, кидаючи мачугу в обличча надходячих саґотів.
...і подався стежкою вгору разом з Тарзаном.

„Вони не підуть далеко" — сказав Тар-Гаш. „Чому ти мене остеріг?" — „Тому, що ти мене не вбив, коли я дістався в твої руки".

„А де ж твій нарід?" — запитався Тар-Гаш. Тоді Тарзан, який обробляв стрілу, поглянув угору. Малп'ячий Тарзан забув язика в роті.